

وقتی بزرگترین بازار مسقف جهان در عزای امام حسین(ع) به سوگ می‌نشیند/اوج دلدادگی تبریزی‌ها

بازار تبریز که یکی از شاهکارهای معماری ایرانی به شمار می‌رود، این روزها در سوگ مظلومیت، شهامت، شجاعت...

ایسنا/آذربایجان شرقی بازار تبریز که یکی از شاهکارهای معماری ایرانی به شمار می‌رود، این روزها در سوگ مظلومیت، شهامت، شجاعت و بی‌کسی امام حسین(ع) و یارانش به عزا نشسته است تا نشان دهد علاوه بر اینکه قلب تپنده اقتصاد کشور است، در آئین‌های دینی و معنوی نیز مرکزی برای عزاداری شیعیان محسوب می‌شود. شهر تبریز را بیش از هر چیز دیگر با معنویت آن می‌شناسند، این دیار کهن همواره در فعالیت‌های مذهبی پیشگام بوده و استقبال از ایام سوگواری امام حسین(ع) نمودی از این فعالیت‌هاست که در آذربایجان و به ویژه کهن شهر «تبریز» جایگاه ویژه و خاصی دارد. مردم تبریز از چند روز مانده به آغاز محرم، پرچم‌های سیاه و سبز را در جای‌جای این شهر تاریخی آویخته و حتی بازاریان نیز سردرب حجره‌های خود را پرچم عزا بسته و به استقبال محرم الحرام می‌روند و اینجاست که بازار تاریخی و بزرگترین بازار مسقف جهان نیز با فرارسیدن محرم، رنگ حسینی به خود گرفته و به عزای فرزند فاطمه(س) می‌نشیند.

مراسم عزاداری در بازار تاریخی تبریز نام و آوازه‌ی خاصی دارد و از جمله حرکت‌های ماندگار مردم تبریز طی تاریخ بوده است؛ این موضوع بیش از هر چیز دیگری بر معنویت این مردمان تاکید کرده و می‌نمایاند که عشق «اباعبدالله الحسین(ع)» با گوشت و خون مردم آذربایجان آمیخته شده است.

بازاریان تبریزی که عشقشان را به اباعبدالله الحسین(ع) با نصب پارچه‌های سیاه رنگ و پرچم‌های منقش به اسماء متبرک «یا حسین» و «یا فاطمه» نشان می‌دهند، بازار را سیاه پوش کرده‌اند و امسال نیز چون سال‌های گذشته پذیرای سوگ‌داران عزای امام حسین(ع) و ۷۲ تن از یارانش خواهند بود.

تلفیق هنر اصیل معماری ایرانی اسلامی بازار بزرگ سرپوشیده تبریز و نوع عزاداری‌ها بر ارزش‌های این شهر که به عنوان نخستین پایتخت شیعی جهان اسلام ثبت ملی شده است افزوده و حال و هوای خاصی به این بنای معظم تاریخی بخشیده است.

آیین عزاداری تاسوعا و عاشورای حسینی در بازار جهانی تبریز، در پنجمین همایش ملی شورای سیاست‌گذاری ثبت میراث فرهنگی(در سال ۹۱) در فهرست میراث ناملموس آثار ملی به ثبت رسیده است؛ سابقه‌ی این عزاداری‌ها به دوران صفویه باز می‌گردد و برگزاری مراسم عزاداری در تیمچه مظفریه و بازار تبریز از ابتدای تأسیس تیمچه به تاریخ ۱۳۰۵ هجری قمری، مطرح بوده و تا به امروز ادامه دارد.

دسته‌های عزاداری محلات قدیمی تبریز شامل «دوه چی، امیرخیز، کوچه باغ، راسته کوچه، دل خون، شهید قاضی، مارالان، جامیش آوا، میرچوبان، خیابان، باغمیشه، انتظاربون، ششگلان، قره‌آغاج، ورجی، ابودر، چوستوزلار، لئیل آوا، حکم آوا، سرخاب، سئلاب، عمی زین الدین، چرنداب و نوپار» در بازار تاریخی تبریز به اجرای مراسم عزاداری سیدالشهدا می‌پردازند.

هر کدام از دسته‌جات حسینی بر اساس سنت دیرینه برگزاری این مراسم‌ها، نام‌یکی از خیابان‌ها و محلات قدیمی تبریز را بر دوش می‌کشند و هر کدام با علم‌های ویژه‌ای دسته‌جات زنجیرزنی، سینه‌زنی و مرثیه‌خوانی مسیر بازار را طی می‌کنند.

فعالیت‌های اقتصادی نیز از شب هفتم محرم در بازار بزرگ تبریز متوقف شده و پس از اتمام عزاداری در شب ۱۲ محرم، به غیر از پارچه‌ها و پرچم‌ها، سایر موارد جمع شده و بازار تبریز و تیمچه مظفریه از ۱۳ محرم مجدداً فعالیت‌های اقتصادی خود را از سر می‌گیرند.

رسم دیرینه بازاریان تبریز در عزای حسینی

آقای زمانی یکی از بازاریان تبریزی است که قریب به ۵۰ سال است، در بازار تاریخی تبریز حجره دارد، او به ایسنا می‌گوید: بازار تاریخی تبریز مکانی با حرمت و با عظمت برای برگزاری مراسم عزاداری است و زمانی در این بازار تاریخی بازاریانی حضور داشتند که درس علم و اخلاق می‌دادند.

او برپایی مراسم عزاداری برای سیدالشهدا(ع) را رسم دیرینه بازاریان تبریز و یکی از ستون‌های اساسی اسلام دانسته و ادامه می‌دهد: حجره‌داران چند روز مانده به محرم، فضای بازار تبریز را برای عزاداری سیدالشهدا فراهم می‌کنند و با نصب پرچم سیاه و سبز بر درب حجره‌ها رخت عزا بر تن بازار تاریخی تبریز می‌پوشانند.

این حجره‌دار تبریزی با بیان این که عزاداری‌های بازار تاریخی تبریز حرمت داشته و بسیار اصیل برگزار می‌شود، اضافه می‌کند: در ایام محرم و به ویژه تاسوعا و عاشورای حسینی نیز حجره‌داران نذری و احسان توزیع کرده و در برخی تیمچه‌ها «تیمچه‌های حاج شیخ» مراسم مرثیه‌خوانی برگزار می‌شود.

مراسم شمع‌گذاری در بازار تبریز

آقای علمی از دیگر بازاریان تبریزی است و ۶۰ سال است در تیمچه مظفریه حجره دارد، او نیز به ایسنا می گوید: در تمامی اعیاد و مراسمات مذهبی بازار تبریز خود را آماده می کند به ویژه در ایام محرم مراسمات خاصی در بازار برگزار می شود و دسته جات عزاداری وارد بازار شده و عزاداری می کنند.

او ادامه می دهد: در بعضی تیمچه های بازار چون حاج شیخ و حاج محمدقلی مراسم مرثیه خوانی توسط جمعی از علمای بزرگ استان اجرایی می شود.

این حجره دار تبریزی با اشاره به وجود تعداد زیادی مسجد در داخل بازار تبریز خاطرنشان می کند: عصر روز نهم نیز بازار تبریز شکل خاصی به خود می گیرد و عزاداران حسینی با شرکت در مراسم شمع گذاری برای گذاشتن شمع های خود در مساجد موجود در بازار راهی این منطقه شده و جلوه خاصی به این بازار مسقف می دهند.

بازاریان تبریزی، خودجوش فضای بازار تاریخی را برای عزاداری اباعبدالله الحسین(ع) فراهم می کنند

آقای توانی، یکی دیگر از حجره داران تبریزی است که نزدیک ۳۰ سال است در بازار تاریخی تبریز حضور دارد، او نیز به ایسنا می گوید: دسته های عزاداری محلات از هشتم الی دوازدهم محرم از اوایل صبح وارد بازار تاریخی تبریز شده و در نهایت عزاداری های خود را در بازار مظفریه خاتمه می دهند.

او با بیان این که در کنار عزاداری ها، حجره داران سفره ی احسان خود را نیز گشوده و پرچم سیاه به درب حجره های خود می بندند، ادامه می دهد: بازاریان تبریز بصورت خودجوش فضای بازار را برای عزاداری اباعبدالله الحسین(ع) فراهم می کنند.

این حجره دار تبریزی با بیان این که پرچم امام حسین(ع) همیشه برافراشته خواهد ماند، اضافه می کند: طی ۳۰ سالی که در این بازار تاریخی حضور دارم، هرگز عزاداری ها کمرنگ نشده و بلکه روز به روز نیز پر رونق تر می شود.

آئین عزاداری بازار تبریز از باشکوه ترین و قدیمی ترین مراسم های شهر تبریز است

یک پژوهشگر حوزه تاریخ تبریز در خصوص آیین های سنتی عزاداری در بازار تبریز نیز به ایسنا می گوید: آئین عزاداری بازار تبریز از باشکوه ترین و قدیمی ترین مراسم های شهر تبریز است که از هشتم ماه محرم آغاز شده و تا دوازدهم ماه محرم ادامه می یابد و این بازار شاهد حضور دسته ها و هیأت های محلی طبق برنامه [irm&](#)؛ اعلامی در قالب یک دسته بنام محله و متشکل از سه هیأت زنجیرزان، سینه زنی عرب و سینه زنی عجم است که به عزاداری در راسته صادقیه و تیمچه مظفریه می پردازند.

کریم میمنت نژاد ادامه می دهد: دسته های عزاداری محلات قدیمی تبریز شامل «دوه چی، امیرخیز، کوچه باغ، راسته کوچه، دل خون، شهید قاضی، مارالان، جمشیدآباد، میر چویان، خیابان، باغمیشه، انتظاریون، ششگلان، قره آغاج، ورجی، ابوذر(لاکه دیزج)، چوستوزلار، لیل اباد، حکم آباد، سرخاب، سئلاب، عمی زین الدین، چرنداب و نوبر» در بازار تاریخی تبریز به اجرای مراسم عزاداری سیدالشهدا می پردازند.

او اضافه می کند: فعالیت های اقتصادی نیز از شب هفتم محرم در بازار بزرگ تبریز متوقف شده و پس از اتمام عزاداری در شب دوازدهم محرم، به غیر از پارچه ها و پرچم ها، سایر موارد جمع شده و بازار تبریز و تیمچه مظفریه از ۱۳ محرم مجدداً فعالیت های اقتصادی خود را از سر می گیرند.

میمنت نژاد ادامه می دهد: هر هیأت ضمن داشتن نام جداگانه برای مراسم خود، هنگام حضور در بازار، ذیل پرچم نام محله خود حرکت می کنند و سابقاً آیین یادشده به این صورت بود که دسته جات عزاداری در میدان صاحب آباد (صاحب الامر) که محل حکومتی تبریز قدیم بود، گرد هم آمده، به سمت بازار حرکت می کردند.

او اضافه می کند: ۲۴ دسته عزاداری تبریز با حضور والی شهر، برای ترتیب حرکت (پشت سر هم) قرعه کشی انجام می دادند و پس از مشخص شدن نتیجه، طبق قرعه کشی انجام یافته، فردی تحت عنوان اوداباشی مأمور می شد تمامی اعمال لازم جهت آماده شدن بازار برای عزاداری اباعبدالله الحسین (ع) را فراهم کند و اوداباشی این اعمال را از اول تا هفتم محرم انجام می داد که از هفتم، دو محله «کوچه باغ» و «خیابان» وارد بازار شده، شروع عزاداری را اعلام می کردند.

او با تأکید بر معماری باشکوه و ارزشمند بازار مظفریه، به پیچ در نظر گرفته شده میان راسته صادقیه و مظفریه به عنوان فیلتر صدا، بلندی بنای مظفریه برای چرخش علم و همچنین اکوستیک بودن برای رساندن صدای مداح به گوش مردم عزادار اشاره می کند.

میمنت نژاد بیان می کند: والی تبریز که در تیمچه مظفریه حضور پیدا می کرد، پس از خروج از تیمچه، یک یا دو دسته را به عالی قاپو برده می شد، ولیعهد نیز خلعتی به آنها می داد، که امروزه علم های قاجاری بعضی دسته جات محلات تبریز باقی است.

او خاطرنشان می کند: تیمچه مظفریه صبح ها محل روضه ی زنان بود که در کف آن نشسته و منبر گذاشته و به روضه امام حسین(ع) گوش فرا می دادند و سایر مردم نیز صبح ها از بالکن های طبقه دوم تیمچه از روضه ها استفاده می کردند.

او ادامه می دهد: بعدازظهر هر روز هر دسته از یک محله که متشکل از سه هیأت عرب، عجم و زنجیر زنان هست، براساس ردیف و قرعه کشی وارد راسته صادقیه و تیمچه مظفریه می شوند و تعدادی آیین های خاص نیز اجرا می شد. این پژوهشگر حوزه تاریخ تبریز میگوید: تیمچه مظفریه آخرین قسمت احداث شده در بازار تبریز است و برای عزاداری امام

حسین(ع) ساخته شده است و دو طبقه دارد و بلند درست شده تا علم ها راحت وارد شوند همچنین آکوستیک درست کرده اند تا آن زمان ها که سیستم صوتی و بلندگو نبود، صدا به گوش همه برسد و در طبقه ی دوم بالکن هایی نیز وجود داشت که برای تماشاچیان احداث شده بود اما اداره کل میراث در مرمت به اصالت بنا ب توجه بوده و بالکن ها را از بین برده و به فضای حجره های طبقه دوم اضافه کرده است و امکان تماشا چندان فراهم نیست.

او در رابطه با انواع دسته جات نیز یادآور می شود: عجم ها کت و شلوار یک دست سیاه رنگ که یک طرق یقه کت به سمت شانه کشیده شده است با دستمال سیاه رنگ به سر بسته و ریتمی آرام و با دستگاه های ردیف سه گاه، چهارگاه و بیات تورک نسبت به نوحه خوانی اقدام می کنند.

او اضافه می کند: زنجیر نان نیز دامن بلند به نام اتک داشته و بر روی بالاپوش آنها جلیقه وجود دارد که به صورت سه ضرب پیاپی زنجیر زده و بعد می چرخند اما عرب ها دامن چاکدار با بالاپوشی که به شکل مربع دکمه داشته و باز می شود می پوشیدند و دو دستی با ریتم تند سینه زنی می کنند؛ لذا تفاوت در شکل، نوع لباس و هنگ مداحی است.

به گزارش ایسنا، با فرارسیدن ایام عزاداری حسینی بازار تبریز نیز همانند تمامی کوچه و محله های این شهر به استقبال آیین عزاداری سید و سالار شهیدان می رود تا نمادی از عزاداری پرشور مردم نخستین پایتخت تشیع جهان اسلام در طول این ایام باشد.

آیین عزاداری بازار تبریز سال ها است که در شمار آیین های ثبت ملی شده کشور درآمده است، آیین عزاداری ریشه در تاریخ کهن تبریز دارد و شیوه برگزاری سنتی آن شاید نه تنها برای مردم این شهر که برای تمامی مردم کشور جالب باشد.

بازار تاریخی تبریز دوباره به رسم دیرینه در ماتم حسینی فرو نشسته و رنگ و بوی حسینی گرفته، طبق سال های گذشته، امسال نیز میزبان اصیل ترین آیین های سوگواری سید و سالار شهیدان حضرت امام حسین (ع) شده است.